
Уводна реч

Мисија часописа чији први број држите у рукама је научна. *Синтезис* треба да послужи као оквир за дијалог између различитих дисциплина хуманистичких наука. На самом почетку првог броја искористићемо прилику да изнесемо наше виђење улоге хуманистичких наука, њиховог значаја, као и нужности њихове интердисциплинарне сарадње. Реч је о научним разматрањима која су нас окупила око издавања овог часописа. Образлагање тих научних мотива покретања часописа водиће нас самом логиком ствари и до образложења онога на шта нас подсећа и обавезује и поднаслов часописа – до указивања на везу хуманистичких наука и друштвене стварности. Наиме, наше је чврсто уверење да продуктивност истраживања у хуманистичким наукама захтева да резултати тог дијалога као и мотиви његовог отпочињања никада не буду одвојени од друштвене стварности.

1.

Хуманистичке науке заинтересоване су за човека као духовно биће и за облике његовог духовног живота онако како се они појављују у друштву, држави, уметности, религији, језику, повести и филозофији. Тешко је пренагласити изворну повезаност свих хуманистичких наука. Предмет интересовања свих дисциплина које описујемо као хуманистичке је духовни живот човека у заједници. Интердисциплинарна условљеност појмова хуманистичких наука је стога разумљива, а појам идентитета који смо одабрали за тему првог броја управо је одличан пример појма који је последњих деценија веома присутан у свим хуманистичким дисциплинама и чијем је разумевању у многама користио интердисциплинарни дијалог.

Науке напредују доводећи у питање своје претпоставке и појмове, а појединачне науке, будући утемељене као појединачне управо претпостављањем једног броја основних појмова, нису у могућности да самостално бацају погледе преко свог рамена.

Међутим, није само изворно јединство области истраживања и појмова оно што упућује хуманистичке науке на сарадњу. Оне су на сарадњу упућене и тиме што, за разлику од природних наука и позитивистичких приступа у друштвеним наукама, имају јединствени нормативни набој. Наиме, хуманистичке науке су, с једне стране, бескорисне. Њихова сазнања изузетно ретко могу произвести неку опипљиву прагматичну корист на начин на који то у модерности чине природне науке кроз медијум технике. С друге стране, њихове теме су од неотклоњиве важности за људски живот због тога што се кроз њих налази оријентир у духовном животу човека. Хуманистичке науке неодвојиво од свог поступка истраживања носе идеал човечности, идеал постизања пуноће људских могућности кроз образовање личности ка коме као највећем добру треба да се оријентишу сви наши напори у различитим сферама живљења.

Хуманистичке науке никада нису само непристрасни посматрачи

човекових духовних хоризоната у својој или прошлим епохама. Као такве, биле би само од музејског значаја. Напротив, хуманистичке науке су увек покренуте врло живим питањима која намеће савремена ситуација човека.

У том погледу, поднаслов нашег часописа би се могао разумети и као таутологија. Хуманистичке науке су увек науке о друштвеној стварности. Но, оне не пружају оријентир кроз друштвену стварност тако што дају готове рецепте стварности. Хуманистичке науке нам помажу тако што изграђују личност, тако што повећавају наше могућности разумевања и тако што нам кроз само искуство бављења њима поглед увек одвраћају од тривијалности и упућују га ка ономе што је битно људско. Ипак, чини нам се да је таутологија оправдана тиме што служи и као опомена хуманистичким наукама да оне саме постају сувопаран говор ако се дрзну да презру човекову повесну и друштвену ситуацију. Није довољно да хуманистичке науке прокламују високе идеале људског начина живота ако не умеју да појасне какав је однос актуелног човековог усуда према тим идеалима и да човека оријентишу према њима из тачке у којој се тренутно налази.

Тако нас сама логика хуманистичких наука доводи до увида да излажући научне мотиве за покретање једног оваквог часописа морамо макар и овлаш оцртати и нашу актуелну повесну и друштвену ситуацију.

2.

У Србији је друштвена ситуација обележена „транзицијом“. Под називом транзиције заправо се мисли нарочито интезиван облик, изворно европске, модернизације у којој се сва светска друштва, па и наше, у мањој или већој мери налазе већ неколико векова. Модернизација је стога повесна ситуација нас као људи уопште.

Од свог почетка и у било ком кутку планете да делује, универзалистички садржај модерности долази у однос напетости са партикуларношћу конкретних традиција. С једне стране, модернизација носи обећање универзалистичког морала. С друге стране, она разара наслеђе које нам пружа духовни и практички оријентир. Напетости које одатле проистичу не могу бити разрешене укидањем и једног од два елемента јер само посредовањем конкретне уроњености у традицију и апстрактности универзализма постоји могућност конкретизовања универзализма.

Овај важан задатак посредовања, као што је већ речено, припада хуманистичким наукама. Оне га обављају учећи нас да разумевамо различите могућности комбиновања традиције и модерности. Те могућности, међутим, опстају само ако се напетост стално држи у виду, а нестају ако се она покуша разрешити по цену укидања једног од елемената. Само прихватањем напетости, само уочавањем вредности разлика које постоје између елемената, може се уочити и пут за њихово посредовање. То се посредовање одвија као разумевање алтернатива које постоје унутар напетости, а кроз чије разумевање се мења и наше разумевање и традиције и модерности.

У томе је истовремено садржана и политичка порука инсистирања

на потреби интердисциплинарног дијалога у хуманистичким наукама. Овај је дијалог нужен за изградњу хуманистичких наука, а оне су нам важне због тога што наше време захтева да оне наставе да обављају своју оријентирајућу улогу посредовања. Политичка провокативност оваквог става јасна је када се супротстави једностраностима интерпретације нашег времена као „краја историје“, или интерпретације наше традиције као традиционалистичке. Потреба да се још промишља о сврхама живота у заједници, о томе како озбиљити људскост, неће бити отклоњена економским и техничким напретком и празним универзализмом интернационализма нити ће бити отклоњена фундаменталистичким одбијањем модерности и ускогрудостим плиткостима етно-национализма.

3.

Ако се сада осврнемо конкретније на ситуацију наших хуманистичких наука у којој *Синтезис* почиње да излази, видећемо да је она, наравно, само један од аспеката наше укупне повесне и друштвене ситуације. Модернизација не чека одговор на поменута тешка филозофска питања. Њена неодољива практична привлачност почива на супериорности њеног економског и технолошког модела и зато она у транзицији изнова снажно продире свуда, па и у сферу науке.

Било би, међутим, једнострано и исувише лако подлећи искушењу да се потреба за покретањем оваквог часописа потражи у сенци, актуелно често сликаног, претећег портрета тржишта и његове хладне економске рачунице. Истина је, додуше, сами по себи, тржишни критеријуми које транзиција доноси нису благонаклони према неапликabilности хуманистичких наука. Али је исто тако истина и да систем из кога смо пошли није био благонаклонији према науци. Напротив, управо је материјално и духовно пауперизовано друштво највећи противник хуманистичких наука. Опоменути сиромаштвом, немамо луксуз да долазак тржишта не признамо као шансу.

Тржишни принципи модерности захтевају корекцију како би се очувала способност друштва да критички промишља сопствени развој и његове сврхе. Управо једнодимензионалност доминантног економског аспекта модернизације провоцира развој хуманистичких наука као противтеже. Зато су друштва која се са изазовима тржишних критеријума у науци суочавају дуже већ изградила несавршене али оперативне системе за подршку оним наукама које завређују подршку на начин који тржиште не препознаје.

Јаче институционално повезивање са међународном научном заједницом и већа конкуренција већ почињу да резултирају јаснијим правилима игре, увођењем оштријих критеријума и угрожавањем научних синекура. Важност која се придаје оскудности ресурса значи да ће квалитет морати бити препознат. Критеријуми тог препознавања ће сигурно бити несавршени, али ће бити и подложни редеофиницији. Због тога ми на будућност хуманистичких наука у Србији гледамо са оптимизмом и покрећемо овај часопис како бисмо допринели научним стандардима који ће обликовати поменуте критеријуме.

Уверени да у науци нема бољег критеријума од објављеног научног дела и аргументоване расправе о његовој вредности и уверени у научну и друштвену нужност преплитања хуманистичких наука, покренули смо овај часопис као допринос култури научног дијалога у Србији.

Ценимо да та култура није на одговарајућем нивоу. При том мислимо на мали број, а некада и затвореност, постојећих научних часописа у хуманистичким наукама, али мислимо и на већ образложену потребу за једном јединственом интердисциплинарном сфером дијалога између хуманистичких наука које су превише раздвојене по катедрама, одељењима, факултетима, удружењима, академским библиотекама, државним комисијама.

Иако критични према стању у нашој хуманистичкој науци, није нам ни на крај памети да тврдимо како можемо или хоћемо да створимо неки сасвим нови почетак. Напротив, све што ће се наћи на страницама овог часописа јесте резултат искуства хуманистичких наука које смо стекли на нашим универзитетима и у нашој научној заједници. И када су у питању текстови који су резултат усавршавања на страним универзитетима или сасвим самосталног истраживања или сарадње са страним ауторима, основа и онај први импулс за та додатна сазнања и сарадњу дошао је са предавања која смо похађали у Београду, Новом Саду или Нишу.

Као такав, овај часопис јесте изазов недостацима наше академске јавности, али је пре свега *допринос* њеном унапређењу. Помислимо ли да је Доситеј Обрадовић основао Велику школу пре само две стотине година, а да је тек нешто више од стотину година прошло од почетка рада Београдског универзитета, најстаријег у земљи, и помислимо ли на све недаће које су наше универзитете сналазиле од тад, морамо многе мане наше научне јавности видети у другом светлу. У том светлу морамо осетити понос и ентузијазам што можемо дати свој допринос њеном даљем развоју.

У наредном одељку представимо Вам укратко концепцију и садржај овог броја. Пре тога још ћемо се само обавезати да ће у наредним бројевима *Синтезис* наставити да ради на плану још живљег и фокусиранијег интердисциплинарног дијалога и на плану проширења круга учесника тог дијалога тако да он још више добије међународну димензију. Оба правца развоја држимо да су од одсудног значаја и за *Синтезис* и за нашу науку.

4.

Садржај *Синтезиса* подељен је у неколико рубрика. Највећи део часописа одлази на рубрику *Тема броја* у којој се овај пут интердисциплинарно истражује појам идентитета и његов значај за различите дисциплине хуманистичких наука.

Тему броја отвара историографска анализа вредносног дискурса у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Следећи текст је у неку руку контраст, јер се бави веома актуелном темом доласка потрошачког друштва у Србију и на прави интердисциплинарни начин теорије уметности испитује

идентитетске промене која она доноси. Темом тржишних односа баве се још два текста у овом броју. Један од њих налази се у истој рубрики и разматра покушаје изградње идентитета приватних компанија на друштвено одговорном пословању. Политиколошко-правне аспекте различитих схватања о значају културног идентитета у људском животу испитују поново два текста – један прецизном концептуалном расправом, а други повезујући концептуални ниво са конкретним случајевима из јуриспруденције британских судова. Текст о постмодерним схватањима идентитета и смрти субјекта прокламованој у њима налази се на размеђи психологије и филозофије. Доминацију постмодерних схватања идентитета оспорава рад који полази од филозофије науке, искуства социолошке теорије и значаја класних разлика. Између њих, једно широко филозофско истраживање о једној наизглед уској теми – о Кантовом спису „Одговор на питање шта је то просветитељство/просвећеност“ – отвара важна питања односа модерности и идентитета. Следећи текст нам показује како су се промене у схватању појма идентитет одразиле на психолошке концепције о развоју родног идентитета у раном детињству. Важно поље језичког идентитета овај пут се разматра у тексту који односе модерности и традиције сагледава кроз призму превођења софтверских пакета.

Након теме броја, *Синтезис* Вам представља графике младог сликара упечатљивог и ангажованог израза који у свом прилогу овом броју истражује савремене инкарнације Орвелове анти-утопије.

Часопис се наставља рубриком у којој објављујемо неколико чланака који не спадају у тему броја, али својим квалитетом и усмерењем сасвим одговарају мисији *Синтезиса*. Најпре, реч је о другом тексту који се бави питањем правичног пословања предузећа. Док је текст у *Теми броја* разматрао аспекте правичног пословања према заједници, овај у *Чланцима* се фокусира на организациону културу унутар предузећа. Значај стапања хоризоната до кога долази у дијалогу са другим културама за боље разумевање и наше и друге културе илуструје текст о преношењу значења и поимању језика у класичном кинеском језику. Усмереност *Синтезиса* на повезивање хуманистичких наука и друштвене стварности можда и најнепосредније илуструје текст о парламентарној опструкцији и питањима која она отвара за функције парламента у демократском представничком систему.

Рубрики *Стање дисциплине* придајемо посебну важност. У њој ће *Синтезис* објављивати анализе академског и инфраструктурног стања у појединим дисциплинама из своје сфере интересовања у Србији или у другим земљама. У овом броју текст нашег студента докторских студија на париској Сорбони вешто представља интелектуална кретања француске историографије кроз двадесети век.

На крају, прикази књига завршавају овај број указујући на нека нова издања на нашем језику која завређују критичку пажњу читалаца *Синтезиса*.

* * *

Синтезис – часопис за хуманистичке науке и друштвену стварност и истоимени *Центар за хуманистичке науке* настали су пре свега захваљујући ентузијазму групе младих академаца који одлучно ступају првим корацима својих научних каријера. Сигурно да највећу захвалност дугујемо ауторима чијим је вредним прилозима испуњен овај први број часописа и без чијег би рада сав труд уредништва и редакције остао јалов. Потврђујући наш оптимизам према могућностима позитивног усмеравања друштвених промена у којима се налазимо, *Passage Group* из Панчева је финансијски помогла излазак овог броја. Њихова помоћ показује да снага приватног бизниса није само извор притиска на научни и уметнички рад, како се обично приказује, већ је и његова незаобилна, а код нас недовољно искоришћена, потпора. *Синтезис* дугује захвалност својим рецензентима, чији рад је најбољи гарант научног квалитета објављених текстова. Поред тога, низ појединаца чије имена нећете прочитати у импресуму помогли су својим саветима и охрабрењима почетак остварења мисије овог часописа. Међу њима највише дугујемо Вигору Мајићу, директору Истраживачке станице Петница, мр Небојши Порчићу, асистенту на одељењу за историју Филозофског факултета у Београду, Маринку Вучинићу из Београдске отворене школе и Кристијану Релићу, оснивачу часописа *Архе*. Свима њима изражавамо неизмерну захвалност.

У име уредништва *Синтезиса*,

Марко Жиловић